

Rozhodovanie súdov o európskom zatykači

Anotácia: Autor sa zaoberá judikatúrou Európskeho súdneho dvora a judikatúrou ústavných súdov niektorých členských štátov Európskej únie týkajúcou sa zavedenia inštitútu európskeho zatykača a transpozície Rámcového rozhodnutia Rady o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi do právnych poriadkov členských štátov.

Kľúčové slová: európsky zatykač, rámcové rozhodnutie, odovzdávanie osôb medzi členskými štátmi, judikatúra Európskeho súdneho dvora, judikatúra ústavných súdov členských štátov Európskej únie.

Úvod

Rámcovým rozhodnutím Rady z 13. júna 2002 o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi¹ (ďalej len „rámcové rozhodnutie“) bolo medzi členskými štátmi Európskej únie nahradené tradičné vydávacie konanie špecifickým európskym inštitútom, ktorý mal zjednodušiť a zrýchliť poväčšine zdĺhavé vydávacie procedúry. Európska únia týmto pokračovala v nastúpenom trende vychádzajúcom zo záverov zasadnutia Európskej rady v Tampere 15. a 16. októbra 1999, podľa ktorých by sa mal zrušiť formálny prístup vydávania osôb medzi členskými štátmi v prípade osôb, ktoré unikajú pred spravodlivosťou po tom, ako boli s konečnou platnosťou odsúdené, ako aj v prípade osôb podozrivých zo spáchania trestného činu.

V súčasnosti už možno, aj na základe hodnotení Európskej komisie² a Európskeho parlamentu³, konštatovať, že európsky zatykač sa stal moderným a účinným nástrojom, ktorý zásadne zmenil a zjednodušil spoluprácu justičných orgánov Európskej únie pri vydávaní osôb na trestné stíhanie alebo výkon trestu, či ochranného opatrenia a odstránil zložité a formalizované postupy, ktoré predlžovali vydávanie osôb; tradičné vzťahy spolupráce súdov a orgánov činných v trestnom konaní v trestných veciach boli nahradené systémom voľného pohybu súdnych rozhodnutí v trestných veciach.

Európsky zatykač bol do trestného práva zavedený za zložitej právnej situácie. V priestore Európskej únie bolo do prijatia rámcového rozhodnutia vydávanie osôb upravené viacerými medzinárodnými dohovormi. Základným bol Európsky dohovor o vydávaní z 13. 12. 1957⁴, jeho dodatkový protokol z 15. 9. 1975, druhý dodatkový protokol zo 17. 3. 1978 a Európsky dohovor o potláčaní terorizmu z 27. 1. 1977⁵ v časti týkajúcej sa extradície.

Uvedené dohovory predstavovali pokrok v dobe, keď boli dohodnuté. Pri integrácii štátov do Európskej únie sa však dospelo k tomu, že systém viacstranného vydávania osôb na trestné stíhanie alebo výkon trestu sa nemôže dostatočne zabezpečiť členskými štátmi, ktoré konajú jednostranne, ale tak, že vydávanie osôb sa vzhľadom na svoj rozsah a účinok stane vecou únie.

¹ Rámcové rozhodnutie Rady č. 2002/584/JHA z 13. 6. 2002 o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi, Úradný vestník ES L 190, 18. 7. 2002, s. 1.

² Správa Komisie založená na článku 34 rámcového rozhodnutia Rady z 13. júna 2002 o európskom zatykačom rozkaze a postupoch vydávania medzi členskými štátmi (revidované znenie) (SEK (2006)79), KOM (2006)8 v konečnom znení a jej príloha, Správa Komisie o implementácii rámcového rozhodnutia Rady z 13. júna 2002 o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi od roku 2005, SEK (2007) 979, KOM (2007) 407 v konečnom znení.

³ Odporúčanie Európskeho parlamentu pre Radu o hodnotení európskeho zatykacieho rozkazu, (2005/2175 (INI)).

⁴ Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí o dojednaní Európskeho dohovoru o vydávaní č. 549/1992 Zb.

⁵ Európsky dohovor o potláčaní terorizmu uvedený ako Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 552/1992 Zb.

V každom prípade prvým zásadným dokumentom, ktorý sa dotýkal justičnej spolupráce členských štátov Európskeho spoločenstva, resp. neskorších členských štátov Európskej únie, bol Schengenský vykonávací dohovor z 19. júna 1990 vykonávajúci Schengenskú dohodu z 14. júna 1985 o postupnom odstraňovaní kontrol na spoločných hraniciach. Táto dohoda bola koncipovaná ako opatrenie v oblasti policajnej a justičnej spolupráce za účelom vykonania zásadného kroku, ktorým bolo odstránenie administratívnych kontrol na vnútorných hraniciach štátov schengenského priestoru. Medzníkom v justičnej spolupráci členských štátov Európskej únie v trestných veciach bola Maastrichtská zmluva podpísaná 7. februára 1992, a to predovšetkým tým, že priniesla tzv. rámcovú štruktúru Európskych spoločenstiev, teda tri piliere, na ktorých tento európsky nadnárodný mechanizmus spočíva a z ktorých tretí zahŕňa oblasť spolupráce v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí. Maastrichtská zmluva tak predstavuje zmluvné zakotvenie vôle členských štátov únie pri presadzovaní jednotnej právnej politiky, vrátane trestnoprávnej. Amsterdamskou zmluvou⁶ uzavretou 2. októbra 1997 bolo územie členských štátov Európskej únie deklarované za priestor slobody, bezpečnosti a práva, v rámci ktorého má byť zintenzívnená spoločná právna politika za účelom približovania právnych predpisov a dosiahnutia vzájomného uznania súdnych rozhodnutí.

Vzhľadom na to, že rámcové rozhodnutie nemá priamy účinok, bolo treba jeho ustanovenia transponovať do národných legislatív členských štátov. Nie všetkým štátom sa podarilo transpozícia tohto rámcového rozhodnutia načas a tak isto nie všetkým štátom sa podarilo prevziať do svojho vnútroštátneho predpisu celý obsah rámcového rozhodnutia. Bolo to spôsobené rozdielnou politickou scénou v jednotlivých členských štátoch únie, ako aj rozdielmi v národných systémoch trestnoprávných noriem. Podstatné problémy, ktoré vznikli pri transponovaní rámcového rozhodnutia v niektorých štátoch, nakoniec vyriešili, aspoň teoreticky, súdy. Najvýznamnejšie rozsudky súdov, ktoré sa vyjadrili k európskemu zatykaču, sú tieto:

1. Rozhodnutie Európskeho súdneho dvora (veľká komora) vo veci C-303/05

Doteraz najvýznamnejší rozsudok týkajúci sa rámcového rozhodnutia je rozsudok Európskeho súdneho dvora (veľká komora) z 3. 5. 2007 vo veci C – 303/05⁷, ktorým bolo rozhodnuté o návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 35 Zmluvy o Európskej únii (ďalej len „ZEÚ“) podanom Arbitragehof (Belgicko) z 13. 7. 2005.

Predmetom konania bolo posúdenie platnosti rámcového rozhodnutia ako predbežnej otázky v konaní vedenom na Arbitragehof na návrh neziskového združenia *Advocaten voor de Wereld VZW* na zrušenie belgického zákona z 19. 12. 2003 o európskom zatykači (*Moniteur belge* z 22. 12. 2003, s. 60075).

Súd vo veci dospel k záveru, že skúmaním položených otázok sa nezistila žiadna skutočnosť, ktorá by mohla spôsobiť neplatnosť rámcového rozhodnutia.

Advocaten voor de Wereld v žalobe uvádzal najmä to, že rámcové rozhodnutie je neplatné z toho dôvodu, že oblasť európskeho zatykača by mala byť vykonaná dohovorom, a nie rámcovým rozhodnutím, keďže na základe článku 34 ods. 2 písm. b) ZEÚ rámcové rozhodnutia môžu byť prijaté iba na účely „aproximácie zákonov a iných právnych predpisov členských štátov“, čo nie je prípad prejednávanej veci. Tvrdil, že článok 5 ods. 2 zákona z 19. decembra 2003, ktorým sa preberá do vnútroštátneho belgického práva článok 2 ods. 2 rámcového rozhodnutia⁸, porušuje zásadu rovnosti a zákazu diskriminácie, keďže pre trestné

⁶ Úradný vestník C 340, 10.11.1997, s. 0308.

⁷ Úradný vestník EÚ C 140, 23.6.2007, s. 3.

⁸ Článok 2 Predmet úpravy európskeho zatykača, ods. 2 znie: „Nasledujúce trestné činy, ak sú trestné v členskom štáte, ktorý vydal rozhodnutie o treste odňatia slobody alebo o ochrannom

činy uvedené v tomto ustanovení sa v prípade výkonu európskeho zatykača požiadavka dvojitej trestnosti činu neuplatňuje, a to bez objektívneho a rozumného odôvodnenia, hoci táto požiadavka je zachovaná v prípade ostatných trestných činov. Tvrdil tiež, že zákon nespĺňa podmienky zásady zákonnosti v trestnej oblasti, keďže nevymenúva trestné činy, ktoré majú normatívny obsah dostatočne jasný a presný, ale iba nepresné kategórie neželateľných správanií. Súdny orgán, ktorý musí rozhodnúť o vykonaní európskeho zatykača, nemá teda dostatočné informácie na to, aby účinne vykonal kontrolu toho, či trestné činy, pre ktoré je hľadaná osoba trestne stíhaná alebo pre ktoré jej bol uložený trest, patria do jednej z kategórií uvedených v článku 5 ods. 2 uvedeného zákona. Neexistencia jasného a presného vymedzenia trestných činov uvedených v tomto ustanovení vedie k rôznorodému uplatňovaniu zákona rôznymi orgánmi, ktoré sú poverené výkonom európskeho zatykača, a v dôsledku toho porušuje tiež zásadu rovnosti a zákazu diskriminácie. Výhrady, ktoré uvádzal voči zákonu, platia podľa neho v rovnakom rozsahu voči rámcovému rozhodnutiu. Rozdielnosti vo výklade medzi súdnymi orgánmi, ktoré sa týkajú platnosti aktov Spoločenstva a platnosti právnych predpisov, ktorými sa akty Spoločenstva vykonávajú vo vnútroštátnom práve, ohrozujú jednotu právneho poriadku Spoločenstva a zasahujú do všeobecnej zásady právnej istoty. Vo veci samej *Advocaten voor de Wereld* tvrdil a odôvodňoval (opačne ako všetky ostatné oprávnené subjekty, ktoré predložili pripomienky v rámci tohto konania), že oblasť európskeho zatykača by mala byť upravená v súlade s článkom 34 ods. 2 písm. d) ZEÚ dohovorom. Podľa neho na jednej strane totiž rámcové rozhodnutie nemohlo byť platne prijaté na účely aproximácie zákonov a iných právnych predpisov, ako je to uvedené v článku 34 ods. 2 písm. b) ZEÚ, keďže Rada je oprávnená prijať rámcové rozhodnutia len pre postupnú aproximáciu pravidiel trestného práva iba v prípadoch uvedených v článku 29 druhom odseku tretej zářážke ZEÚ a v článku 31 ods. 1 písm. e) ZEÚ. Pre ostatné spoločné postupy v oblasti justičnej spolupráce v trestných veciach mala Rada použiť dohovory podľa článku 34 ods. 2 písm. d) ZEÚ. Na druhej strane na základe článku 31 rámcového rozhodnutia toto s účinnosťou od 1. januára 2004 nahrádza platné zmluvné právo v oblasti vydávania osôb vo vzťahoch medzi členskými štátmi. Podľa neho iba akt rovnakého charakteru, to znamená dohovor v zmysle článku 34 ods. 2 písm. d) ZEÚ, sa môže platne odchyliť od účinného zmluvného práva.

Súdnemu dvoru položil tieto prejudiciálne otázky:

„1. Je rámcové rozhodnutie zlučiteľné s článkom 34 ods. 2 písm. b) ZEÚ, podľa ktorého sa rámcové rozhodnutia môžu prijímať iba na účely aproximácie zákonov a iných právnych predpisov členských štátov?

2. Je článok 2 ods. 2 rámcového rozhodnutia v rozsahu, v akom odstraňuje overenie požiadavky dvojitej trestnosti činov v ňom vymenovaných, zlučiteľný s článkom 6 ods. 2 ZEÚ, a konkrétnejšie so zásadou zákonnosti v trestnoprávnej oblasti a so zásadami rovnosti a zákazu diskriminácie zaručenými týmto ustanovením?“

Európsky súdny dvor k prvej otázke, k jej prípustnosti uviedol, že v súlade s článkom 35 ods. 1 ZEÚ, za podmienok stanovených v tomto článku, má Súdny dvor právomoc rozhodovať v prejudiciálnom konaní o výklade a platnosti najmä rámcových rozhodnutí, čo má nevyhnutne za následok to, že môže dokonca aj v prípade neexistencie výslovnej právomoci na tieto účely podávať výklad ustanovení primárneho práva, akým je článok 34 ods. 2 písm. b) ZEÚ, keď ako vo veci samej je požadovaný o to, aby rozhodol, či rámcové

opatrení, ktorých horná hranica je najmenej tri roky a sú vymedzené trestným poriadkom vykonávajúceho členského štátu, sú dôvodom podľa podmienok tohto rámcového rozhodnutia a bez overenia dvojitej trestnosti činu, na vydanie osôb v súlade s európskym zatykačom“; ďalej nasleduje vymenovanie 32 činov.

rozhodnutie bolo správne prijaté na základe tohto ustanovenia. Údaje uvedené vo vnútroštátnych rozhodnutiach nielenže Súdnemu dvoru umožňujú odpovedať na prejudiciálne otázky, ale navyše majú umožniť vládam členských štátov a iným oprávneným subjektom podľa článku 23 Štatútu Súdneho dvora predložiť svoje pripomienky.

Podľa súdu rámcové rozhodnutie má za cieľ nahradiť systém viacstranného vydávania osôb medzi členskými štátmi systémom spočívajúcim na tom, že súdne orgány si budú odovzdávať odsúdené alebo podozrivé osoby na výkon súdnych rozhodnutí alebo trestné stíhanie, pričom tento systém vychádza zo zásady vzájomného uznávania. Vzájomné uznávanie zatykačov vydaných v rôznych členských štátoch v súlade s právom dotknutého vydávajúceho štátu vyžaduje aproximáciu zákonov a iných právnych predpisov členských štátov, ktoré sa týkajú justičnej spolupráce v trestných veciach, a osobitne pravidiel, ktoré sa týkajú podmienok konaní a účinkov odovzdávania medzi vnútroštátnymi orgánmi. Takýmto je presne predmet rámcového rozhodnutia, najmä pokiaľ ide o pravidlá, ktoré sa týkajú kategórií vymenovaných trestných činov, pri ktorých sa neoveruje dvojitá trestnosť činu (článok 2 ods. 2), o pravidlá, ktoré stanovujú dôvody, pre ktoré sa európsky zatykač nevykoná povinne alebo nepovinne (články 3 a 4), o pravidlá týkajúce sa jeho obsahu a formy (článok 8), o pravidlá o postúpení európskeho zatykača a o pravidlá upravujúce podrobné postupy pre jeho postúpenie (články 9 a 10), o pravidlá týkajúce sa minimálnych záruk, ktoré musia byť dané vyžadanej alebo zatknutej osobe (články 11 až 14), o pravidlá, ktoré sa týkajú lehôt a postupov pre rozhodnutie o vykonaní európskeho zatykača (článok 17) a o pravidlá, ktoré stanovujú lehoty na vydanie osoby (článok 23).

Rámcové rozhodnutie je podľa súdu založené na článku 31 ods. 1 písm. a) a b) ZEÚ, ktorý stanovuje, že spoločný postup v oblasti justičnej spolupráce v trestných veciach smeruje k zjednodušeniu a urýchleniu súdnej spolupráce vo vzťahu k súdnemu konaniu a výkonu rozhodnutí, ako aj k zjednodušeniu postupu extradície medzi členskými štátmi. Na základe článku 2 prvého odseku štvrtej zarážky ZEÚ rozvoj priestoru slobody, bezpečnosti a práva je uvedený medzi cieľmi, ktoré sleduje únia, a článok 29 prvý odsek ZEÚ stanovuje, že na to, aby sa poskytla občanom vysoká úroveň ochrany v tomto priestore, je členskými štátmi vypracovaný spoločný postup, najmä v oblasti justičnej spolupráce v trestných veciach. Podľa druhého odseku druhej zarážky toho istého článku prispieva k dosiahnutiu tohto cieľa „užšia spolupráca súdnych a iných príslušných orgánov členských štátov, v súlade s ustanoveniami článkov 31 a 32 ZEÚ“. Článok 31 ods. 1 písm. a) a b) ZEÚ pritom neobsahuje žiadnu informáciu o právnych nástrojoch, ktoré musia byť použité na tieto účely. Ďalšie ustanovenie ZEÚ, a to v článku 34 ods. 2 všeobecne uvádza, že Rada „prijíma opatrenia a podporuje spoluprácu, čím prispieva k dosiahnutiu cieľov únie“ a splnomocňuje „na tento účel“ Radu prijímať rôzne druhy aktov vymenovaných v spomínanom odseku 2 písm. a) až d), medzi ktorými sú uvedené rámcové rozhodnutia a dohovory. Okrem toho článok 34 ods. 2 ZEÚ, ani žiadne iné ustanovenie hlavy VI ZEÚ nerozlišuje medzi druhmi aktov, ktoré môžu byť prijaté v závislosti od oblasti, ktorá je predmetom spoločného postupu v oblasti trestnej spolupráce. Článok 34 ods. 2 ZEÚ neurčuje ani poradie podľa dôležitosti medzi rôznymi nástrojmi, ktoré sú vymenované v tomto ustanovení, takže nie je vylúčené, aby si Rada vybrala medzi viacerými nástrojmi na to, aby upravila rovnakú oblasť s ohľadom na obmedzenia vyplývajúce z charakteru zvoleného nástroja.

Za týchto podmienok článok 34 ods. 2 ZEÚ, keď vymenúva a vymedzuje všeobecne rôzne druhy právnych nástrojov, ktoré môžu byť použité na „dosiahnutie cieľov únie“ uvedených v hlave VI ZEÚ, nemôže byť vykladaný tak, že vylučuje, aby sa aproximácia zákonov a iných právnych predpisov členských štátov prijatím rámcového rozhodnutia na základe odseku 2 písm. b) mohla týkať aj iných oblastí, ako sú oblasti uvedené v článku 31 ods. 1 písm. e) ZEÚ a zvlášť oblasti, do ktorej sa zaraďuje európsky zatykač.

Výklad, podľa ktorého aproximácia ustanovení zákonov a iných právnych predpisov členských štátov prijatím rámcových rozhodnutí nie je povolená iba v oblastiach uvedených v článku 31 ods. 1 písm. e) ZEÚ, je podporená tým istým odsekom 1 písm. c), ktorý uvádza, že spoločný postup zahŕňa tiež „zabezpečenie zlučiteľnosti predpisov uplatniteľných v členských štátoch, ak je to nutné na zlepšenie takejto spolupráce v trestných veciach“, bez toho, že by rozlišoval medzi rôznymi druhmi aktov, ktoré môžu byť použité na účely aproximácie týchto pravidiel.

Podľa súdu, aj keď je pravdou, že európsky zatykač mohol byť tiež predmetom dohovoru, napriek tomu je rozhodnutie o právnom nástroji vecou voľnej úvahy Rady. Tento záver nie je vyvrátený okolnosťou, že v súlade s článkom 31 ods. 1 rámcového rozhodnutia toto rozhodnutie s účinnosťou od 1. januára 2004 nahrádza príslušné ustanovenia skorších dohovorov uzavretých medzi členskými štátmi, ktoré upravujú oblasť vydávania osôb, pričom tieto dohovory sú uvedené v tomto ustanovení. Akýkoľvek iný výklad, ktorý sa neopiera ani o článok 34 ods. 2 ZEÚ, ani o žiadne iné ustanovenie ZEÚ, hrozí tým, že možnosť priznaná Rade prijať rámcové rozhodnutia v oblastiach upravených skôr medzinárodnými dohovormi, bude zbavená vo svojej podstate potrebného účinku. Z toho vyplýva, že rámcové rozhodnutie nebolo prijaté tak, že by sa porušil článok 34 ods. 2 písm. b) ZEÚ.

Súd k druhej otázke úvodom zdôraznil, že podľa článku 6 ZEÚ je únia založená na zásade právneho štátu a rešpektuje základné ľudské práva, ktoré zaručuje Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd podpísaný v Ríme 4. novembra 1950 a ktoré vyplývajú zo spoločných ústavných tradícií členských štátov ako základných princípov práva Spoločenstva. Z toho vyplýva, že inštitúcie podliehajú kontrole súladu ich aktov so zmluvami a všeobecnými právnymi zásadami rovnako ako členské štáty, ak vykonávajú právo únie.

Je nepochybné, že k týmto zásadám patrí tak zásada zákonnosti trestných činov a trestov, ako aj zásada rovnosti a zákazu diskriminácie, ktoré boli potvrdené tiež článkami 49, 20 a 21 Charty základných práv Európskej únie⁹ vyhlásenej 7. decembra 2000 v Nice. Preto je úlohou Európskeho súdneho dvora preskúmať platnosť rámcového rozhodnutia podľa týchto zásad.

Podľa *Advocaten voor de Wereld* zoznam viac ako tridsiatich trestných činov, pre ktoré sa upúšťa od tradičnej podmienky dvojitej trestnosti činov, keď členský štát vydal rozhodnutie o treste odňatia slobody, ktorého horná hranica je najmenej tri roky, je natoľko nejasný a nepresný, že porušuje alebo prinajmenšom môže porušiť zásadu zákonnosti v trestnoprávnej oblasti. Trestné činy uvedené na tomto zozname nie sú vymedzené v zákone, ale tvoria kategórie, ktoré nepresne pomenúvajú neželateľné správania. Osoba, ktorá je pozbavená slobody na základe európskeho zatykača bez preskúmania dvojitej trestnosti, nemá rovnakú záruku vedieť v čase, keď sa dopustí skutku, či tento skutok je, alebo nie je trestným činom, ako majú osoby, ktoré sú zbavené slobody mimo európskeho zatykača.

K tomuto súd pripomenul, že zásada zákonnosti trestných činov a trestov (*nullum crimen, nulla poene sine lege*), ktorá tvorí súčasť všeobecných zásad práva, má základ v spoločných ústavných tradíciách členských štátov a je zakotvená v rôznych medzinárodných zmluvách, najmä v článku 7 ods. 1 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Dôsledkom tejto zásady je to, že zákon musí jasne vymedzovať porušenia a tresty za ne. Táto podmienka je splnená, pokiaľ právny subjekt môže zo znenia relevantného ustanovenia a v prípade potreby za pomoci výkladu, ktorý mu dávajú súdne orgány, zistiť, aké konania alebo opomenutia zakladajú jeho trestnú zodpovednosť. V súlade s článkom 2 ods. 2 rámcového rozhodnutia trestné činy vymenované v tomto ustanovení, „ak

⁹ Úradný vestník ES C 364, 18. 12. 2000, s. 1.

sú trestné v členskom štáte, ktorý vydal rozhodnutie o treste odňatia slobody alebo o ochrannom opatrení, ktorých horná hranica je najmenej tri roky a sú vymedzené trestným poriadkom vydávajúceho členského štátu“, sú bez overenia dvojitej trestnosti činu dôvodom na vydanie osôb v súlade s európskym zatykačom.

Z týchto dôvodov, aj keď členské štáty doslovne preberú výpočet kategórií trestných činov uvedených v článku 2 ods. 2 rámcového rozhodnutia na účely jeho uplatnenia, samotné vymedzenie týchto trestných činov a trestov vyplýva z práva „členského štátu, ktorý vydal rozhodnutie“. Cieľom rámcového rozhodnutia nie je zosúladienie predmetných trestných činov, pokiaľ ide o ich skutkové podstaty alebo tresty, ktoré sa s nimi spájajú. Preto ak článok 2 ods. 2 rámcového rozhodnutia odstraňuje overenie dvojitej trestnosti pre kategórie trestných činov uvedených v tomto ustanovení, ich vymedzenie a vymedzenie trestov, ktoré za ne možno uložiť, naďalej patrí do pôsobnosti členského štátu, ktorý vydal rozhodnutie a ktorý, ako je uvedené v článku 1 ods. 3 tohto rámcového rozhodnutia, musí dodržiavať základné práva a základné právne zásady zakotvené v článku 6 ZEÚ a v dôsledku toho i zásadu zákonnosti trestných činov a trestov.

Z tohto podľa súdu vyplýva, že článok 2 ods. 2 rámcového rozhodnutia, ktorý nevyžaduje overovanie dvojitej trestnosti trestných činov uvedených v tomto ustanovení, nie je neplatný z dôvodu porušenia zásady zákonnosti trestných činov a trestov.

Podľa *Advocaten voor de Wereld* rámcové rozhodnutie porušuje aj zásadu rovnosti a zákazu diskriminácie, keď sa vydanie pre trestné činy okrem tých, ktoré sú uvedené v jeho článku 2 ods. 2, môže viazať na splnenie podmienky, aby boli trestným činom podľa práva vykonávajúceho členského štátu. Toto rozlišovanie nie je objektívne opodstatnené. Právny režim rámcového rozhodnutia vedie k bezdôvodnému rozdielu v zaobchádzaní medzi subjektmi práva podľa toho, či trestné činy boli spáchané vo vykonávajúcom členskom štáte alebo mimo územia tohto štátu.

Súd k tomuto zdôraznil, že zásada rovnosti a zákazu diskriminácie si vyžaduje, aby sa porovnateľné situácie neposudzovali rozdielne a rozdielne situácie neposudzovali rovnako, ak takéto posudzovanie nie je objektívne odôvodnené. Pokiaľ ide o výber 32 kategórií trestných činov vymenovaných v článku 2 ods. 2 rámcového rozhodnutia, Rada sa mohla na základe zásady vzájomného uznávania a vzhľadom na vysoký stupeň dôvery a solidarity medzi členskými štátmi domnievať, že buď vzhľadom na ich samotný charakter, alebo z dôvodu trestu, ktorý možno uložiť a ktorého horná sadzba je aspoň tri roky, kategórie dotknutých trestných činov sú súčasťou tých činov, ktorých závažnosť zásahu do verejného poriadku a verejnej bezpečnosti odôvodňuje, aby sa nevyžadovalo skúmanie dvojitej trestnosti. Preto aj za predpokladu, že situácia osôb, ktoré sú podozrivé zo spáchania trestných činov, ktoré patria do zoznamu uvedeného v článku 2 ods. 2 rámcového rozhodnutia alebo odsúdených za spáchanie takýchto trestných činov, je porovnateľná so situáciou osôb podozrivých zo spáchania alebo odsúdených za spáchanie iných trestných činov, ako sú v zozname vymenované, rozdiel je v každom prípade objektívne opodstatnený.

Pokiaľ ide na druhej strane o skutočnosť, že nepresnosť vo vymedzení kategórií predmetných trestných činov zakladá nebezpečenstvo rozdielneho vykonávania rámcového rozhodnutia v rôznych vnútroštátnych právnych poriadkoch, stačí zdôrazniť, že jeho cieľom nie je zosúladienie trestného práva hmotného členských štátov a že žiadne ustanovenie hlavy VI ZEÚ, ktorej článku 34 a 31 boli označené ako právny základ tohto rámcového rozhodnutia, nepodmieňuje vykonanie európskeho zatykača zosúladením trestných právnych predpisov členských štátov v oblasti predmetných trestných činov. Z toho vyplýva, že článok 2 ods. 2 rámcového rozhodnutia, keď odstraňuje overenie dvojitej trestnosti trestných činov

uvedených v tomto ustanovení, nie je neplatný z dôvodu porušenia článku 6 ods. 2 ZEÚ a osobitne zásady zákonnosti trestných činov a trestov, ako aj rovnosti a zákazu diskriminácie.

Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy súd odpovedal tak, že skúmaním položených otázok sa nezistila žiadna skutočnosť, ktorá by mohla spôsobiť neplatnosť rámcového rozhodnutia. Z týchto dôvodov Európsky súdny dvor (veľká komora) rozhodol takto:

Skúmaním položených otázok sa nezistila žiadna skutočnosť, ktorá by mohla spôsobiť neplatnosť rámcového rozhodnutia Rady 2002/584/JHA z 13. júna 2002 o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi.

2. Rozhodnutie Európskeho súdneho dvora (veľká komora) vo veci C – 105/03

Prvým rozsudkom Súdneho dvora (veľká komora), ktorý bol významným všeobecne pre rámcové rozhodnutia, a teda aj pre rámcové rozhodnutie, bol rozsudok z 16. 6. 2005 vo veci C – 105/03 v trestnom konaní proti Márii Pupino¹⁰. M. Pupino bola v konaní stíhaná za to, že v priebehu januára a februára 2001 spáchala niekoľko deliktov „zneužitia disciplinárnych prostriedkov“ tým, že pravidelne bila deti v škôlke, hrozila im, že im podá sedatíva, že im zalepí ústa a nepustí ich na záchod.

V konaní sa rozhodovalo o predbežnej otázke týkajúcej sa výkladu článku 2, 3 a 8 ods. 4 rámcového rozhodnutia Rady 2001/220/SVV z 15. 3. 2001 o postavení obetí v rámci trestného konania.

Právnym rámcom bola ZEÚ, konkrétne jej článok 34 ods. 2 písm. b), podľa ktorého Rada prijíma opatrenia a podporuje vhodnou formou a vhodnými postupmi uvedenými v tejto hlave spoluprácu slúžiacu cieľom únie. Za tým účelom môže Rada na podnet členského štátu alebo Komisie jednomyselne prijímať rámcové rozhodnutia za účelom zblížovania právnych a správnych predpisov členských štátov. Rámcové rozhodnutia nemajú priamy účinok, sú záväzné pre členské štáty čo do výsledku, ktorý má byť dosiahnutý, pričom voľba foriem a prostriedkov sa ponecháva vnútroštátnym orgánom.

Ďalším článkom dôležitým pre rozhodnutie bol článok 35 ZEÚ, ktorý stanovuje právomoc Súdneho dvora, za podmienok stanovených v tomto článku, rozhodovať o predbežných otázkach týkajúcich sa platnosti a výkladu rámcových rozhodnutí a dohovorov uzavretých podľa tejto hlavy, ako i platnosti a výkladu opatrení na ich vykonanie a právo každého členského štátu uznať prehlásením urobeným pri podpise Amsterdamskej zmluvy alebo kedykoľvek neskôr právomoc Súdneho dvora rozhodovať o uvedených predbežných otázkach.

Súd vo veci dospel k záveru, že na rámcové rozhodnutia prijaté v rámci hlavy VI ZEÚ sa vzťahuje zásada konformného výkladu. Pri uplatňovaní vnútroštátneho práva je súd povolaný k jeho výkladu povinný v čo najväčšom možnom rozsahu vykladať vnútroštátne právo vo svetle znenia a účelu rámcového rozhodnutia, aby bol dosiahnutý výsledok, ktorý rámcové rozhodnutie sleduje, a dosiahnutý tak súlad s článkom 34 ods. 2 písm. b) ZEÚ. Zásada konformného výkladu však nemôže slúžiť ako základ pre výklad vnútroštátneho práva contra legem.

¹⁰ Úradný vestník EÚ C 193, 6. 8. 2005, s. 3.

3. Rozhodnutie Európskeho súdneho dvora (druhá komora) vo veci C 436/04

Druhým rozsudkom Európskeho súdneho dvora (druhá komora) významným pre výklad rámcového rozhodnutia bol rozsudok z 9. 3. 2006 vo veci C – 436/04¹¹, predmetom ktorej bola žiadosť o rozhodnutie o predbežnej otázke v trestnom konaní vedenom proti Leopoldovi Henrikovi Van Esbroeckovi.

Právnym rámcom pre rozhodovanie bol Schengenský vykonávací dohovor, ktorým sa vykonáva Schengenská dohoda¹², podpísaný 19. júna 1990 (ďalej len „Vykonávací dohovor“). Podľa článku 1 Protokolu o začleníení schengenského acquis do rámca Európskej únie, ktorý bol pripojený ako príloha ku ZEÚ a Zmluve o založení Európskeho spoločenstva Amsterdamskou zmluvou (ďalej len „protokol“) bolo trinásť členských štátov EÚ, medzi nimi i Belgické kráľovstvo, zmocnené medzi sebou nadviazať užšiu spoluprácu v rámci schengenského acquis, definovaného v prílohe k uvedenému protokolu. Súčasťou takto definovaného schengenského acquis je mimo iného i Dohoda podpísaná 14. 6. 1985 v Schengene medzi vládami štátu Hospodárskej únie Beneluxu, Spolkovej republiky Nemecko a Francúzskej republiky o postupnom odstraňovaní kontrol na spoločných hraniciach¹³, (ďalej len „Schengenská dohoda“), ako i vykonávací dohovor.

Podľa článku 2 ods. 1 prvého pododstavca protokolu odo dňa platnosti Amsterdamskej zmluvy, teda od 1. 5. 1999, bolo schengenské acquis okamžite použiteľné pre trinásť členských štátov uvedených v článku 1 protokolu. Podľa článku 2 ods. 1 druhého pododstavca druhej vety protokolu prijala Rada EÚ 20. 5. 1999 rozhodnutie 1999/436/ES, ktoré určuje právny základ všetkých ustanovení alebo rozhodnutí, ktoré tvoria schengenské acquis, v súlade s príslušnými ustanoveniami Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva a ZEÚ. Z článku 2 tohto rozhodnutia a v spojení s jeho prílohou A vyplýva, že Rada EÚ určila, že články 34 a 31 ZEÚ, ako i články 34, 30 a 31 ZEÚ, ktoré sú súčasťou hlavy VI ZEÚ s názvom „Ustanovenia o policajnej a súdnej spolupráci v trestných veciach“, sú právnym základom článku 54 a 71 Vykonávacieho dohovoru.

Podľa čl. 54 vykonávacieho dohovoru, ktorý je súčasťou kapitoly 3 s názvom „Zákaz dvojitého trestu“ hlavy III tohto dohovoru s názvom „Polícia a bezpečnosť“, „Osoba, ktorá bola právoplatne odsúdená jednou zmluvnou stranou, nesmie byť pre ten istý čin stíhaná druhou zmluvnou stranou za predpokladu, že v prípade odsúdenia už bola vykonaná alebo je práve vykonávaná sankcia, alebo podľa práva zmluvnej strany, v ktorej bol rozsudok vynesený, nemôže byť vykonaná.“

Spor v pôvodnom konaní a predbežné otázky boli nasledujúce:

L. H. Van Esbroeck, belgický štátny príslušník, bol odsúdený rozsudkom súdu prvého stupňa v Bergene v Nórsku, v roku 2000 za nedovolený dovoz omamných látok do Nórska.

Potom, čo vykonal časť trestu, ktorý mu bol uložený, bol podmienené prepustený na slobodu a dopravený eskortou do Belgicka. V roku 2002 bolo v Belgicku začaté proti nemu trestné stíhanie, ktoré bolo 13. 3. 2003 skončené odsudzujúcim rozsudkom za nedovolený vývoz omamných látok z Belgicka v roku 1999. Súdny uplatnil na vec článok 36 ods. 2 písm. a) jednotného dohovoru¹⁴, na základe ktorého každý z trestných činov uvedených v tomto dohovore, medzi ktorými sa vyskytuje dovoz a vývoz omamných látok, bude považovaný za zvláštny trestný čin, ak bol spáchaný v rozličných štátoch.

¹¹ Úradný vestník EÚ C 131, 3. 6. 2006, s. 18.

¹² Úradný vestník ES L 239, 22. 9. 2000, s. 9.

¹³ Úradný vestník ES L 239, 22. 9. 2000, s. 13.

¹⁴ Jednotná dohoda z roku 1961 v pozmeňujúcom znení protokolu z roku 1972, Dohovor z roku 1971 o psychotropných látkach, Dohovor OSN z 20. 12. 1968 o nedovolenej preprave návykových a psychotropných látok.

Po námietke odsúdeného, že vo veci bola porušená zásada zákazu dvojitého trestu uvedená v článku 54 Vykonávacieho dohovoru súd prerušil konanie a položil Súdnemu dvoru predbežné otázky:

1) Má byť článok 54 Vykonávacieho dohovoru vykladaný v tom zmysle, že môže byť uplatnený belgickým súdom na osobu, ktorá je v Belgicku stíhaná za ten istý čin ako za ten, za ktorý už bola súdená a odsúdená nórskym trestným súdom, ak bola sankcia alebo opatrenie už vykonané, i keď na základe článku 2 ods. 1 dohody bude článok 54 Vykonávacieho dohovoru prevedený a uplatňovaný najmä Nórskom až od rozhodnutia belgického súdu.

Ak bude na prvú otázku odpovedané kladne:

2) Má byť článok 54 Vykonávacieho dohovoru vykladaný vo vzájomnom spojení s článkom 71 toho istého dohovoru a v dôsledku toho vykladaný v tom zmysle, že má byť trestný čin držania omamných a psychotropných látok spočívajúci vo vývoze a dovoze tých istých omamných a psychotropných látok akejkoľvek povahy, ktoré sú stíhané v rôznych štátoch, ktoré podpísali vykonávací dohovor alebo vykonali a uplatnili schengenské *acquis*, považované ako vývoz a dovoz za „ten istý čin“ v zmysle vyššie uvedeného článku 54?

Podstatou prvej otázky (podľa súdu) bolo, či sa zásada zákazu dvojitého trestu zakotvená článkom 54 Vykonávacieho dohovoru musí uplatniť v trestnom konaní zahájenom v jednom zmluvnom štáte pre čin, za ktorý už bola dotknutá osoba v inom zmluvnom štáte odsúdená, i keď Vykonávací dohovor v tomto posledne uvedenom štáte ešte nebol platný v okamihu, keď bol vynesený uvedený odsudzujúci rozsudok (problém uplatnenia zásady zákazu dvojitého trestu vzniká len v okamihu, keď je v inom zmluvnom štáte začaté druhé trestné konanie proti tej istej osobe).

Na prvú otázku súd odpovedal tak, že zásada zákazu dvojitého trestu zakotvená článkom 54 Vykonávacieho dohovoru sa musí uplatniť v trestnom konaní začatom v jednom zmluvnom štáte pre čin, za ktorý už bola dotknutá osoba v inom zmluvnom štáte odsúdená, i keď Vykonávací dohovor v tomto posledne uvedenom štáte ešte nebol platný v okamihu, keď bol vynesený uvedený odsudzujúci rozsudok, ak bol v dotknutých zmluvných štátoch platný v okamihu posudzovania podmienok pre uplatnenie zásady zákazu dvojitého trestu orgánom, u ktorého bolo konanie začaté neskôr.

K druhej otázke súd uviedol:

Podstatou druhej otázky bolo, aké kritérium je relevantné pre uplatnenie pojmu „ten istý čin“ v zmysle článku 54 Vykonávacieho dohovoru, a konkrétnejšie, či nedovolené konanie spočívajúce vo vývoze tých istých omamných látok z územia zmluvného štátu a v ich dovoze do iného zmluvného štátu, ktoré bola trestne stíhané v oboch dotknutých štátoch, spadajú pod uvedený pojem.

Zo znenia článku 54 Vykonávacieho dohovoru, ktorý používa výrazy „ten istý čin“ vyplýva, že sa toto ustanovenie týka len skutkového posúdenia dotknutého činu s vylúčením jeho právnej kvalifikácie.

Zásada zákazu dvojitého trestu zakotvená v článku 54 Vykonávacieho dohovoru nevyhnutne znamená, že medzi zmluvnými štátmi existuje vzájomná dôvera v ich príslušné systémy trestného súdnictva a že každý z uvedených štátov prijme uplatnenie trestného práva platné v ostatných zmluvných štátoch, i keď by uplatnenie jeho vlastného vnútroštátneho

práva viedlo k odlišnému riešeniu (rozsudok Gözütok a Brügger z 11.2.2003, C – 187/01 a C– 385//01¹⁵, bod 33).

Z toho vyplýva, že možnosť rozdielných právnych kvalifikácií toho istého činu v dvoch rôznych zmluvných štátoch nemôže byť prekážkou pre uplatnenie článku 54 Vykonávacieho dohovoru. Z rovnakých dôvodov nemožno prijať kritérium totožnosti chráneného právneho záujmu, lebo toto kritérium sa môže meniť v závislosti na zmluvnom štáte.

Tieto zistenia sú navyše posilnené cieľom článku 54 Vykonávacieho dohovoru, ktorým je zabrániť tomu, aby jedna osoba v dôsledku toho, že využila svojho práva voľného pohybu, bola stíhaná za ten istý čin na území viacerých zmluvných štátov.

Pretože vnútroštátne trestnoprávne predpisy štátov únie nie sú harmonizované, kritérium vychádzajúce z právnej kvalifikácie činu alebo z chráneného právneho záujmu vytvára toľko prekážok slobode pohybu v schengenskom priestore, koľko existuje trestnoprávných systémov v zmluvných štátoch. Za týchto podmienok je jediným relevantným kritériom na účely uplatnenia článku 54 Vykonávacieho dohovoru kritérium totožnosti skutkovej podstaty činu, chápanej ako existencie súboru konkrétnych okolností, ktoré sú vzájomne neoddeliteľne spojené. Konečné posúdenie v tomto ohľade však prislúcha vnútroštátnym orgánom, ktoré musia určiť, či predmetné skutkové podstaty predstavujú súbor neoddeliteľne spojených skutočností v čase, v priestore, ako i svojím predmetom.

Odkaz v článku 71 Vykonávacieho dohovoru na existujúce dohovory OSN nemožno chápať tak, že sú prekážkou uplatnenia zásady zákazu dvojitého trestu v článku 54 Vykonávacieho dohovoru, ktorý zabraňuje len viacerým stíhaniam jednej osoby pre ten istý čin, bez toho, aby v schengenskom priestore spôsobil depenalizáciu.

Vzhľadom na uvedené na druhú otázku súd odpovedal tak, že relevantným kritériom na účely uplatnenia uvedeného článku Vykonávacieho dohovoru je kritérium totožnosti skutkovej podstaty chápanej ako existencie súboru skutočností, ktoré sú vzájomne neoddeliteľne spojené, nezávislé od právnej kvalifikácie tohto činu alebo chráneného právneho záujmu; trestné činy spočívajúce vo vývoze a dovoze tých istých omamných látok stíhané v rôznych zmluvných štátoch Vykonávacieho dohovoru musia byť v zásade považované za „ten istý čin“ v zmysle jeho článku 54, pričom konečné posúdenie v tomto ohľade prislúcha vnútroštátnym orgánom.

4. Rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky vo veci PI ÚS 66/04

Rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky má pre Slovenskú republiku osobitný význam preto, že transpozícia rámcového rozhodnutia bola vykonávaná v období, keď ešte boli v oboch republikách platné v podstate zhodné trestné kódexy a za právnej kultúry, ktorá sa medzi Českou a Slovenskou republikou ešte výraznejšie nerozlíšila. Skutočnosť, že problémy, ktoré by mohli transpozíciou rámcového rozhodnutia vzniknúť v Českej republike, prerokoval ústavný súd a v Slovenskej republike k tomu nedošlo, potvrdzuje to, že v Českej republike je viac euroskeptikov, ale aj takých poslancov, ktorí pred prijatím väčších zmien v právnych predpisoch o týchto radi diskutujú zoširoka a aj za prispenia súdov. Názory prezentované v konaní českého ústavného súdu sú nesporne zaujímavé i pre slovenskú verejnosť, keďže pomôžu posudzovať spoluprácu v trestných veciach v Európskej únii i s ohľadom na predchádzajúce spoločné historické udalosti.

Ústavný súd Českej republiky nálezom PI ÚS 66/04 (publikovaný 5. 5. 2006) rozhodol o návrhu skupiny poslancov a senátorov na zrušenie § 21 ods. 2 zák. č. 140/1961 Zb., trestný zákon, v platnom znení, a na zrušenie § 430 ods. 2, § 411 ods. 6 písm. e), § 411 ods. 7 a § 412

¹⁵ Úradný vestník EÚ C 83, 5. 4. 2003, s. 5.

ods. 2 zák. č. 141/1961 Zb., trestný poriadok súdny (implementácia európskeho zatykača) tak, že návrh zamietol.

Navrhovatelia žiadali zrušenie vymenovaných ustanovení Trestného zákona a Trestného poriadku¹⁶ pre rozpor s ústavným poriadkom – nevedenie českej štátnej príslušnosti medzi taxatívne vymedzené dôvody brániace odovzdaniu vyžadanej osoby pre rozpor s bezpodmienečným zákazom nútiť občana na opustenie jeho vlasti a pre absenciu požiadavky obojstrannej trestnosti u vymenovaných, ale rámcovým rozhodnutím nedefinovaných 32 trestných činov, ktorá vyžaduje od občana znalosť trestných predpisov všetkých členských štátov Európskej únie a odporuje ústavnej zásade legality (nullum crimen sine lege, článok 39 Listiny základných ľudských práv a slobôd ďalej len „LZPS“), a to zvlášť pri činoch, ktoré možno spáchať „na diaľku“.

Ústavný súd sa v odôvodnení nálezu najskôr prihlásil ku svojej „európskej“ doktríne, podľa ktorej z ústavného prieskumu zásadne vylučuje i české právne predpisy prijaté na implementáciu noriem európskeho práva, s výnimkou prípadov, keď tieto normy ponechávajú členskému štátu priestor na uváženie.

Pretože rámcové rozhodnutie v otázkach upravených napadnutými ustanoveniami trestných predpisov žiadny priestor na uváženie českému zákonodarcovi neponechalo, ústavný súd – s poukazom na „podstatnú odlišnosť“ povahy a postavenia aktov unijného práva III. piliera oproti normám práva komunitárneho – možnosť ústavného prieskumu napadnutých ustanovení pripustil. Dôsledky týchto rozdielov neboli dovtedy v judikatúre Európskeho súdneho dvora plne objasnené, lebo indikácia nepriameho účinku (eurokonformného výkladu) rámcového rozhodnutia vo veci Mária Pupino sa nedotkla princípu prednosti, ponechávajúc presné vymedzenie povahy aktov unijného práva ďalšiemu vývoju. Ústavný súd považoval za úplne nevyhnutné rozhodnúť o tom, či základné práva osôb odovzdávaných na základe európskeho zatykača sú, ako tvrdia navrhovatelia, ohrozené alebo nie, resp. či napadnuté implementačné ustanovenia trestných predpisov môžu byť interpretované v súlade s českým ústavným poriadkom.

V odôvodnení sa súd najskôr zaoberal klasickou extradíciou, ktorou sa podľa náuky trestného práva rozumie vydanie osoby štátom, na ktorého území sa nachádza, inému štátu na jeho dožiadanie, za účelom trestného stíhania alebo na výkon trestu. Cieľom extradície je znemožniť páchatelovi trestného činu, aby unikol trestnému stíhaniu alebo výkonu trestu tým, že ujde do iného štátu. Povinnosť štátu pobytu vydať páchatel'a vzniká obvykle na základe medzinárodnej zmluvy (extradičnej zmluvy, zmluvy o právnej pomoci vo veciach trestných

¹⁶ § 21 ods. 2 Trestného zákona č. 140/1960 Zb. v platnom znení – „Občan Českej republiky môže byť odovzdaný inému členskému štátu Európskej únie len na základe európskeho zatykačieho rozkazu.“

§ 403 ods. 2 Trestného poriadku č. 141/1961 Zb. v platnom znení – „Česká republika môže odovzdať vlastného občana inému členskému štátu Európskej únie len za podmienky vzájomnosti.“

§ 411 ods. 6 písm. e) Trestného poriadku (upravujúci jednu zo situácií, keď súd zamietne odovzdanie vyžadanej osoby): „táto osoba je štátnym občanom Českej republiky alebo má v Českej republike trvalý pobyt, jej odovzdanie sa vyžaduje k výkonu trestu odňatia slobody alebo ochranného liečenia alebo ochrannej výchovy a osoba pred príslušným súdom do protokolu prehlási, že sa odmieta podrobiť výkonu tohto trestu alebo ochranného opatrenia vo vyžadujúcom štáte; toto prehlásenie nemožno vziať späť.“

§ 411 ods. 7 Trestného poriadku: „Ak je odovzdaný štátny občan Českej republiky alebo osoba, ktorá má trvalý pobyt v Českej republike, do vyžadujúceho štátu na trestné stíhanie súd podmieni odovzdanie tým, že táto osoba bude vrátená na výkon trestu odňatia slobody alebo ochranného liečenia alebo ochrannej výchovy do Českej republiky, pokiaľ jej bude uložený taký druh trestu alebo ochranného opatrenia a táto osoba po vynesení rozsudku vo vyžadujúcom štáte nevysloví súhlas s výkonom trestu alebo ochranného opatrenia vo vyžadujúcom štáte. Takto súd postupuje len v prípade, že vyžadujúci štát poskytol záruku, že osobu odovzdá do Českej republiky na výkon trestu alebo ochranného opatrenia. Ak nie je vyžadujúcim štátom záruka poskytnutá, súd odovzdanie vyžadanej osoby zamietne.“

§ 412 ods. 2 Trestného poriadku, ktorý obsahovo súvisí s ods. 1 tohto ustanovenia, vypočítavá konania, pri ktorých český súd nezisťuje ich trestnosť podľa práva Českej republiky.

a pod.). Vlastná extradícia je založená na celom rade zásad, medzi ktoré patrí najmä zásada reciprocity, obojstrannej trestnosti, neprípustnosti vydávania vlastných občanov, neprípustnosti vydania pre stanovený okruh trestných činov a špeciality. Vydanie (extradícia) osoby do cudziny upravené ustanoveniami § 391 a nasl. Trestného poriadku má tri fázy, t. j. predbežné šetrenie, rozhodovanie súdu, povolenie a realizácia vydania, je pomerne zdĺhavé (obdobne i v iných štátoch) a prebieha za účasti ministra spravodlivosti ako reprezentanta výkonnej moci.

Z článku 1 ods. 2 ústavy, v spojení s princípom spolupráce stanoveným v článku 10 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva, vyplýva podľa súdu ústavný princíp, podľa ktorého majú byť domáce právne predpisy, vrátane ústavy, interpretované v súlade s princípmi európskej integrácie a spolupráce komunitárnych orgánov a orgánov členských štátov. Pokiaľ teda existuje niekoľko interpretácií ústavy, ktorej súčasťou je LZPS, pričom len niektoré z nich vedú k dosiahnutiu záväzku, ktorý prevzala Česká republika v súvislosti so svojím členstvom v EÚ, je nutné voľiť výklad, ktorý podporuje realizáciu tohto záväzku, a nie výklad, ktorý túto realizáciu znemožňuje. Tieto závery sa vzťahujú i na výklad článku 14 ods. 4 LZPS.

Nová úprava, ktorá umožňuje odovzdať občana Českej republiky do iného členského štátu EÚ na trestné stíhanie, nesporne prelamuje predchádzajúcu zákonnú úpravu, ktorá nepripúšťala (a naďalej nepripúšťá) vydávanie občanov do zahraničia pre tam prebiehajúce trestné konanie.

Ustanovenie článku 14 ods. 4 LZPS druhej vety „občan nemôže byť nútený k opusteniu svojej vlasti“ samo neodpovedá na otázku, či možno českého občana odovzdať na trestné stíhanie do iného členského štátu EÚ. Pojem zákazu „nútenia k opusteniu vlasti“ možno interpretovať tak extenzívne, ako reštriktívne, pričom treba hľadať pri riešení otázky objektívny zmysel. Pre posúdenie jeho významu sa má prihliadať najmä na motívy prijatia tejto úpravy, ktorá sa po prvýkrát objavila v rámci článku 15 ods. 2 návrhu LZPS ústavnoprávnymi výbormi Snemovne ľudu a Snemovne národov 7. 1. 1991 ako reakcia na nedávne skúsenosti, keď boli občania nútení k opusteniu svojej vlasti. Tento historický výklad svedčí o tom, že ustanovenie článku 14 ods. 4 LZPS sa nikdy netýkalo extradície.

Ústavný súd hľadal aj objektívny význam článku 14 ods. 4 LZPS porovnávaním so súčasnými reáliami začiatku 21. storočia. Pri hľadaní objektívneho významu vzal do úvahy historickú genézu právneho inštitútu extradície. Extradícia páchatel'ov obecnej kriminality v zásade až do 19. storočia neexistovala a nepredstavovala ani závažnejší problém s ohľadom na nízku mobilitu európskeho obyvateľstva tých dôb, rovnako ako veľmi obmedzený stupeň spolupráce medzi vtedajšími európskymi štátmi. Existujúca úprava extradície má, u väčšiny európskych štátov, svoj pôvod v modeli vytvorenom v 19. storočí. Ten rovnako nepripúšťal priamu účinnosť súdneho rozhodnutia v trestnej veci, vrátane zatýkacieho rozkazu, v inom štáte, rovnako si osoboval úplnú kontrolu a plnú trestnú právomoc nad vlastnými občanmi. Zásada nevydávať občanov, zo začiatku teda ani zďaleka neodrážala základné právo občana nebyť vydaný, ale skôr vyjadrovala štátnu suverenitu nad svojimi občanmi v jej vtedajšom poňatí. Až neskôr, po tragických udalostiach, ku ktorým došlo v Európe v prvej polovici 20. storočia, sa zásada nevydávania vlastných občanov transformovala, zo štátom nárokovanej zodpovednosti za vlastných občanov na princíp ochrany vlastných občanov pred vydaním do zahraničia. Prax zostala teda rovnaká, len sa zmenilo odôvodnenie.

Súčasná doba je spojená s mimoriadne vysokou mobilitou ľudí, so zvyšujúcou sa medzinárodnou spolupracou a rastúcou dôverou medzi členskými štátmi EÚ, čo kladie na úpravu vydávania v rámci únie nové požiadavky. Občania majú okrem občianskych práv svojich štátov tiež práva občanov EÚ, ktoré im zaručujú slobodný pohyb v rámci celej únie. Európsky zatykač vychádza z týchto realít a robí spoluprácu orgánov činných v trestnom konaní efektívnejšou. Nahrádza spoluprácu ústredných orgánov štátnej správy členských

štátov EÚ priamou spoluprácou justičných orgánov a robí výnimku z princípu zákazu vydávania vlastných občanov na trestné konanie do zahraničia.

Ak sú českí občania požívatelia výhod spojených so štatútom občianstva EÚ, je v tomto kontexte prirodzené, že s týmito výhodami je nutne akceptovať tiež istú mieru zodpovednosti. Vyšetrovanie a boj proti trestnej činnosti, ku ktorému dochádza v európskom priestore, nie je možno úspešne realizovať v rámci jednotlivého členského štátu, ale vyžaduje širokú medzinárodnú spoluprácu. Výsledkom tejto spolupráce je nahradenie predchádzajúcich procedúr vydávania osôb podozrivých z trestných činov novými efektívnejšími mechanizmami, reflektujúcimi realie 21. storočia. Súčasný štandard ochrany základných práv vnútri únie nedáva, podľa ústavného súdu, žiadne príčiny domnievať sa, že tento štandard ochrany základných práv má nižšiu kvalitu než ochrana poskytovaná v Českej republike.

Pri nachádzaní objektívneho významu článku 14 ods. 4 LZPS teda nemožno tieto skutočnosti opomenúť. Nie je v súlade s princípom objektívneho teleologického výkladu, reflektujúceho realitu súčasnej EÚ, založenej na vysokej mobilite občanov v rámci celého unijného priestoru, aby článok 14 ods. 4 LZPS bol vykladaný tak, že neumožňuje ani časovo obmedzené odovzdanie občana do iného členského štátu na trestné stíhanie za trestný čin spáchaný týmto občanom v tomto štáte, pokiaľ je garantované, že po skončení trestného stíhania bude, na vlastnú žiadosť, odovzdaný naspäť do Českej republiky na prípadný výkon trestu.

Ústavná zmena kvôli transponovaniu európskeho zatykača teda nebola potrebná, keďže domáca ústava vydanie či odovzdanie občana do cudzieho štátu na účel trestného stíhania priamo nevyklučuje.

Z komparatívneho pohľadu nemožno dovodiť, že zákaz extradície vlastných občanov je všeobecným ústavným princípom členských štátov. Ústavná zmena bola nutná len tam, kde domáca ústava vydanie (tiež odovzdanie) vlastného občana do zahraničia priamo vylučovala a nedávala priestor na výklad súladný s rámcovým rozhodnutím, ako to bolo v Nemecku a Poľsku, na rozdiel od radu iných členských štátov, ako je Grécko, Dánsko, Holandsko, Belgicko, Luxembursko, Švédsko, Veľká Británia, Írsko, či Malta, ku ktorým sa radí aj Česká republika, kde zákaz extradície nepredstavuje vôbec otázku obecného ústavného princípu. Pri interpretácii článku 14 ods. 4 LZPS ústavný súd vystačil s domácimi metódami výkladu, a preto otázka hodnotového porovnávania s európskym právom ani nebola riešená.

Ústava Českej republiky zakotvila v článku 1 ods. 2 všeobecný princíp, podľa ktorého Česká republika dodržiava záväzky, ktoré pre ňu vyplývajú z medzinárodného práva. Ústave by preto mal byť zásadne prikladaný význam konformný z hľadiska medzinárodného práva, lebo ústava samotná je hodnotovo voči medzinárodnému právu otvorená. Vstupom Českej republiky do EÚ získal článok 1 ods. 2 Ústavy Českej republiky nový význam vo vzťahu k dodržiavaniu povinností, ktoré pre Českú republiku vyplývajú z jej členstva v EÚ. Z ustanovení článku 1 ods. 2 ústavy, v spojení s princípom spolupráce, zakotvenom v článku 10 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva, vyplýva ústavný princíp, podľa ktorého domáce právne predpisy, vrátane ústavy, majú byť interpretované, pokiaľ možno v súlade s procesmi európskej integrácie a spolupráce európskych orgánov a orgánov členských štátov. Ústavný princíp výkladu domáceho práva v súlade so záväzkami Českej republiky, vyplývajúcimi z jej členstva v EÚ, je obmedzený možným významom ústavného textu.

Rámcové rozhodnutie, s ohľadom na princíp vzájomnej dôvery medzi členskými štátmi EÚ vo fungovaní ich trestnej justície, vychádza z toho, že vykonávanie európskeho zatykača možno pozastaviť len v prípade závažného a trvajúceho porušovania zásad stanovených v článku 6 ods. 1 ZEÚ niektorým členským štátom, pričom toto porušenie musí byť formálne zistené Radou v zhode s článkom 7 ZEÚ.

Za istú poistku, zaručujúcu ochranu českého občana na ústavnoprávnej úrovni, možno považovať ustanovenie § 377 Trestného poriadku, podľa ktorého žiadosti orgánu cudzieho

štátu nemožno vyhovieť, ak by jej vybavením bola porušená ústava alebo také ustanovenie právneho poriadku Českej republiky, na ktorom je potrebné bez výhrad trvať, alebo ak by vybavením žiadosti bol poškodený iný významný záujem Českej republiky. Tento princíp platí tak na klasické vydanie, ako aj na vydanie na základe európskeho zatykača.

Osobe, ktorá má byť odovzdaná do iného štátu EÚ, je zachované právo podať proti príslušným opatreniam orgánov činných v trestnom konaní sťažnosť, ktorá má odkladný účinok (§ 411 ods. 5 Tr. por.) a eventuálne tiež ústavnú sťažnosť, pričom v čase, v ktorom ústavný súd rozhoduje, lehota na odovzdanie osoby neplynie.

Tieto zásady sú konformné s rámcovým rozhodnutím, podľa ktorého nič v ňom nemožno vykladať tak, že zakazuje odmietnuť odovzdanie osoby, na ktorú bol vydaný európsky zatykač, ak existuje na základe objektívnych skutočností dôvod domnievať sa, že zatykač bol vydaný za účelom stíhania alebo potrestania tejto osoby na základe jej pohlavia, rasy, náboženstva, etnického pôvodu, štátnej príslušnosti, jazyka, politického presvedčenia alebo sexuálnej orientácie, alebo že by postavenie tejto osoby mohlo byť pre niektorý z týchto dôvodov zhoršené. Rámcové rozhodnutie rovnako výslovne deklaruje, že nikto by nemal byť odsunutý, vyhostený alebo vydaný do štátu, v ktorom existuje vážne nebezpečenstvo, že by mohol byť vystavený trestu smrti, mučeniu alebo inému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu, alebo trestu.

Dôvodom na zamietnutie žiadosti o odovzdanie vyžiadanej osoby je okrem iného situácia, keď na trestný čin, pre ktorý je európsky zatykač vydaný, sa vzťahuje amnestia, ktorá bola udelená v Českej republike, alebo je trestné stíhanie či výkon trestu v Českej republike premĺčaný, ak stíhanie tohto trestného činu spadá do pôsobnosti trestnoprávných predpisov Českej republiky (§ 411 ods. 6 písm. b) Tr. por.).

Podľa súdu je pri aplikácii rámcového rozhodnutia zachovaná aj zásada *ne bis in idem*. Podľa § 411 ods. 6 písm. c) Tr. por. bude žiadosť o odovzdanie zamietnutá, ak vyžiadaná osoba bola v Českej republike alebo cudzom štáte za ten istý čin už právoplatným rozhodnutím odsúdená a trest bol už vykonaný alebo je práve vykonávaný, alebo ho už nemožno vykonať, alebo trestné konanie bolo v Českej republike alebo inom členskom štáte právoplatným rozhodnutím skončené.

V neposlednom rade súd zdôraznil, že trestné konanie, prebiehajúce proti vyžiadanej osobe na území Českej republiky, má prednosť pred odovzdaním vyžiadanej osoby podľa európskeho zatykača. Nie je preto opodstatnené tvrdenie, že by vnútroštátnou úpravou európskeho zatykača bol narušený vzťah medzi občanom a štátom. Občan odovzdaný na trestné stíhanie do členského štátu EÚ zostáva, i v čase trvania trestného konania, pod ochranou českého štátu, európsky zatykač umožňuje len časovo obmedzené odovzdanie občana pre jeho stíhanie v členskom štáte únie, pre konkrétne vymedzený skutok, pričom po skončení tohto trestného stíhania mu nič nebráni vrátiť sa späť.

Opustením princípu obojstrannej trestnosti vo vzťahu k členským štátom EÚ Česká republika nijako neporuší princíp legality. Všeobecne povedané, od požiadavky obojstrannej trestnosti môže byť upustené vo vzťahu medzi členskými štátmi EÚ, ktoré majú dostatočnú úroveň vzájomného zblíženia hodnôt a vzájomnej dôvery, ide o demokratické režimy dodržiajúce princípy „rule of law“ a sú viazané povinnosťou tento princíp dodržiavať. Je to presne tá situácia, keď úroveň zblížovania medzi členskými štátmi únie dosiahla takú mieru vzájomnej dôvery, že už necítia potrebu trvať na princípe obojstrannej trestnosti.

5. Rozhodnutie Ústavného súdu v Poľsku, Nemecku, na Cypre

I keď rozhodnutia Ústavného súdu v Poľsku, Nemecku a na Cypre vynesené k transpozícii Rámcového rozhodnutia už nie sú aktuálne, ich priradenie k rozhodnutiam, ktorými sa za záujmu spoločnosti pertraktovali názory na zavedenie európskeho zatykača

do života, má význam pre potvrdenie konštatovania, že nie všetky členské štáty Európskej únie, resp. ich predstavitelia, sa bez ďalšieho pripojili k úsiliu únie zjednodušiť trestné konanie s cudzím prvkom, s cieľom účinne bojovať proti trestnej činnosti.

Ústavný súd v Poľsku hodnotil ako protiústavné len jedno z ustanovení preberajúcich rámcové rozhodnutie, ktoré boli doplnené do trestného zákona a ktorým sa povoľovalo odovzdávanie štátnych príslušníkov Poľska (čl. 55 § 1 poľského trestného zákona)¹⁷.

Odovzdávanie poľských občanov na základe európskeho zatykača sa však naďalej uplatňovalo do 6. 11. 2006, to je do termínu, ktorý stanovil ústavný súd, aby vláde poskytol čas na zosúladienie ústavy s európskymi záväzkami. Poľský trestný zákonník bol zmenený a doplnený po revízií poľskej ústavy, ku ktorej došlo 7. 11. 2006, nový článok 55 ústavy sa priamo premietol do poľského práva od 7. 11. 2006¹⁸, a to v súlade s rozhodnutím vyneseným ústavným súdom.

V Nemecku Ústavný súd Spolkovej republiky Nemecko rozhodnutím z 18. 7. 2005¹⁹ považoval za nutné zrušiť celý zákon prijatý na vykonávanie európskeho zatykača preto, že niektoré jeho ustanovenia boli v rozpore s ústavou. Preto v období od 18. 7. 2005 do 2. 8. 2006, keď v Nemecku nadobudol platnosť nový transpozičný zákon, Nemecko prestalo odovzdávať a dokonca aj vydávať svojich občanov. S odovzdaním osôb súhlasilo iba v rámci režimu vydávania. Na druhej strane naďalej vydávalo európske zatykače určené ostatným členským štátom. Táto situácia vytvorila medzi zainteresovanými právnou neistotu. Dva členské štáty, Španielsko a Maďarsko, odmietli uznávať európske zatykače vydávané Nemeckom, odvolávajúc sa na zásadu reciprocity. Nazdávali sa, že Nemecko, ktoré neuplatňovalo zásadu vzájomnej dôvery, nesmie na oplátku žiadať, aby ostatné členské štáty súhlasili s jeho žiadosťami o odovzdanie osôb, ktoré nie sú jeho štátnymi príslušníkmi. Táto situácia skončila 2. 8. 2006 nadobudnutím platnosti nového transpozičného zákona prijatého 20. 7. 2006.

V treťom prípade Najvyšší súd Cypru potvrdil, že odovzdávanie Cyperčanov podľa noriem transponujúcich rámcové rozhodnutie je neústavne, čím donútil vládu, aby vykonala revíziu ústavy, ktorá nadobudla platnosť 28. 7. 2006²⁰. Nový, takto zmenený a doplnený článok 11 ústavy však zaviedol časové obmedzenie, pokiaľ ide o možnosť odovzdania vlastných štátnych príslušníkov, podľa ktorého je ich odovzdanie možné iba v prípade trestných činov spáchaných po dátume vstupu Cypru do únie, t. j. po 1. 5. 2004. Ústava revidovaná týmto spôsobom okrem iného umožňuje vydanie občanov Cypru pre trestné činy, ktoré boli spáchané po dátume revízie, na základe medzinárodných dohôd ratifikovaných Cyprom.

Zhrnutie:

Súdy sa pri rozhodovaní o európskom zatykači nevyhli odpovediam na položené otázky a prispeli k zavedeniu európskeho zatykača do praxe.

Európsky súdny dvor vo veci C- 303/05 uzavrel (aspoň načas) diskusiu o tom, či je Rámcové rozhodnutie v súlade s právom Európskej únie, keď dospel k záveru, že skúmaním položených otázok sa nezistila žiadna skutočnosť, ktorá by mohla spôsobiť neplatnosť Rámcového rozhodnutia. Druhým rozhodnutím vo veci C – 105/03 vyslovil názor, že súdy sú pri výklade vnútroštátneho práva povinné, v čo najširšom možnom rozsahu vykladať

¹⁷ Rozhodnutie Ústavného súdu (PL) P 1/05 z 27. 4. 2005, uverejneného v Zbierke rozhodnutí Ústavného súdu (Orzecznictwie Trybunalu Konstytucyjnego, Zbiór urzędowy) 2005 ser. A č. 4, položka 42.

¹⁸ čl. 607p, 607t, 607w Poľského trestného zákonníka.

¹⁹ Rozhodnutie Ústavného súdu (DE) z 18. 5. 2005, BvR 2236/04, ktoré je dostupné aj v 58 NJW (Neue Juristische Wochenschrift) 2289 (2005).

²⁰ Rozhodnutie Najvyššieho súdu (CY) zo 7. 11. 2005, Ap. č. 294/2005 (dostupné je zhrnutie v angličtine: dokument Rady č. 14285/05 z 11. 11. 2005).

vnútroštátne právo vo svetle znenia a účelu rámcového rozhodnutia, aby bol dosiahnutý výsledok, ktorý rámcové rozhodnutie sleduje, a dosiahnutý tak súlad s článkom 34 ods. 2 písm. b) ZEÚ. Rozhodnutím vo veci C – 436/04 sa vyjadril, že platná zásada zákazu dvojitého trestu sa musí uplatniť v trestnom konaní zahájenom v jednom zmluvnom štáte pre čin, za ktorý už bola dotknutá osoba v inom zmluvnom štáte odsúdená a že relevantným kritériom pre účely uplatnenia tejto zásady je kritérium totožnosti skutkovej podstaty chápanej ako existencie súboru skutočností, ktoré sú vzájomne neoddeliteľne spojené, nezávislé na právnej kvalifikácii tohto činu alebo chránenom právnom záujme, pričom konečné posúdenie v tomto ohľade prislúcha vnútroštátnym orgánom.

Dôležitým momentom rozhodnutia Ústavného súdu Českej republiky týkajúceho sa európskeho zatykača vo veci PI ÚS 66/04 je predovšetkým nespochybniteľné presvedčenie ústavného súdu o nutnosti dostať svojmu poslaniu a urobiť si vlastný názor na vec v oblasti európskeho práva. Prejednal kauzu bez toho, aby sa uchýlil k alibistickému vyčkávaniu, či Európsky súdny dvor prípadne Rámcové rozhodnutie „nezmetie zo stola“, čím by sa bola jeho úloha značne zjednodušila. Zachoval sa „európsky kooperatívne“ a ako ďalší z vrcholných národných súdov dal Európskemu súdному dvoru jasne najavo svoj postoj. Treba však poznamenať i to, že ústavný súd, verný svojmu sebeobmedzujúcemu prístupu, si vystačil s eurokonformným výkladom ústavného poriadku, ktorý oprel o rovnomerné pôsobenie princípu lojality (článok 10 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva) v III. pilieri a článok 1 ods. 2 ústavy, a nebol nútený púšťať sa do pokusov o hlbšiu charakteristiku unijného práva III. piliera. Túto zdržanlivosť ústavného súdu možno pochopiť, lebo „usadenie“ novej doktríny nemôže nikdy byť záležitosťou len mesiacov, ale rokov. Do budúcnosti je možné s istotou očakávať, že potreba zavádzať do právnych poriadkov členských štátov ustanovenia týkajúce sa problematiky justičnej spolupráce v rámci Európskej únie bude stále výraznejšia. Pred krátkou dobou ešte málokto, ak vôbec niekto, očakával, že v rámci tretieho piliera Európskych spoločenstiev bude počet právnych aktov a s nimi i potreba ich implementácie do právnych poriadkov členských štátov Európskej únie tak narastať.

Literatúra

Odporúčanie Európskeho parlamentu Rade o hodnotení európskeho zatykáacieho rozkazu, 2005/2175 (INI), 15. 3. 2006.

Rámcové rozhodnutie Rady č. 2002/584/JHA z 13.6.2002 o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi, Úradný vestník ES L 190, 18. 7. 2002, s. 1.

Rozhodnutie Európskeho súdneho dvora (druhá komora) vo veci C 436/04, Úradný vestník EÚ C 131, 3. 6. 2006, s. 18.

Rozhodnutie Európskeho súdneho dvora (veľká komora) vo veci C – 105/03, Úradný vestník EÚ C 193, 6. 8. 2005, s.3.

Rozhodnutie Európskeho súdneho dvora (veľká komora) vo veci C-303/05, Úradný vestník EÚ C 140, 23. 6. 2007, s. 3.

Rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky vo veci PI ÚS 66/04.

Správa Komisie o implementácii rámcového rozhodnutia Rady z 13. júna 2002 o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi od roku 2005, SEK (2007) 979, KOM (2007) 407 v konečnom znení.

Správa Komisie založená na článku 34 rámcového rozhodnutia Rady z 13. júna 2002 o európskom zatykacom rozkaze a postupoch vydávania medzi členskými štátmi (revidované znenie) (SEK (2006)79), KOM (2006)8 v konečnom znení a jej príloha.

Key words: European arrest warrant, Council Decision, surrender procedure between Member States, case-law of the European Court of Justice, case-law of the European constitutional courts concerning the transposition of the Council Framework Decision.

Summary

Author deals with the case - law of the European Court of Justice and case-law of the several Constitutional courts of the Member States of the European Union concerning the implementation of the European arrest warrant and transposition of the Council Framework Decision on the European arrest warrant and the surrender procedure between Member States into the system of law of the Member States.

*JUDr. Andrej Hanus
Colné riaditeľstvo SR
Tel: 02/48273310
e-mail: ahanus@colnasprava.sk*

Recenzent: JUDr. Vladimír Baláž